

Hoofdstuk 6.6 Op de rede van Batavia

Het was duidelijk, vanwege alle saluutschoten die de Engelsen en de Nederlanders afvuurde, dat de Engelsen in Batavia bekend waren van het feit dat er weer vrede was met Nederland, maar kennelijk was men niet op de hoogte van het verdrag van Londen, 13 Augustus 1814 (of waren er niet mee eens) over de teruggave van de Indische archipel. (Ref. "Kroniek van Nederlandsch Indië -1816, p.270 door Pieter Meijer) Dit veroorzaakte natuurlijk een vreemde situatie.

Een Nederlands koopvaardijship wat eerder dan de Evertsen was aangekomen had brieven afgeleverd aan de Engelse gouverneur van de Nederlandse regering die hem verzochte medewerking te geven aan de gezag overgave. Dus toen Nederlandse oorlogsschepen de haven binnen kwamen die troepen gingen ontschepen werd dit toegelaten, maar verder werd er geen medewerking ontvangen.

De Engelse troepen bleven het fort en de stad bezetten. (Het oude fort was afgebroken door Daendels in 1811, dus dit moet een nieuw fort geweest zijn).

Dit was het koopvaardijship de Arinus Marinus, dat tezelfdertijd uit het Nieuwe Diep was vertrokken met ambtenaren en legerofficieren aan boord was al op 5 maart 1816 aangekomen in Batavia (Een snellere zeiler).

Deze had een brief bij zich van het Nederlandse Gouvernement aan de Engelse Gouverneur met het verzoek om medewerking te verstrekken aan de Nederlandse functionarissen en troepen die aankwamen om de gezags overdraging soepel te laten verlopen. Dit ging helaas niet van een leien dakje. De oude Gouverneur Sir Thomas Stamford Raffles was in maart van 1816 teruggeroepen naar Engeland en zijn opvolger werd Lt. Gouverneur John Fendall, die, om het maar op zijn Amerikaans uit te drukken, een "pain-in-the-ass" was.

Deze man ontving de heren Elout en Buijskes met alle eer en beleefdheden, maar wees hun verzoek voor de gezags-overdracht af, omdat hij naar zijn zeggen geen bevel daar over had ontvangen uit Engeland of Bengalen waar zijn baas gevestigd was.

Hij verschaftte verder geen medewerking voor de behuizing van de troepen en de functionarissen die aan gekomen waren. Dat moesten de Hollanders zelf maar regelen en dat lukte met de medewerking van de aldaar verblijvende Nederlandse bevolking.

De details van deze moeilijke episode zijn te vinden in het boek van P. Meijer.

Zelfs toen Fendall bericht kreeg uit Engeland om de kolonie over te geven in juni weigerde hij, en eindelijk na meer dan twee maanden kwam het bevel uit Bengalen, en toen pas vond de overdracht plaats, en zelfs toen maakte hij het moeilijk. De achtergrond hiervan was dat hij een employee was van de British East India Company die tijdens de bezetting lucratieve traktaten had gesloten met inlandse sultans en hij die niet graag kwijt wilde raken. Het ging dus om geld en hij probeerde de zaak zoveel mogelijk te rekken om de Nederlanders dwars te zitten.

Dit geeft zo'n beetje de achtergrond aan waar in de Evertsen en de Spion arriveerden. Aan boord van de Evertsen merkte men hier weinig van, behalve dat zij nu weer maandenlang voor anker lagen.

- Aan boord Zr. Ms. Admiraal Evertsen, 28 April 1816;

Er blies een flauwe zuidelijke wind, wat gunstig was voor werkzaamheden aan boord. Alle lichte zeilen werden afgeslagen, en de andere gelucht. Nieuwe voedsel voorraden werden aangebracht, zoals vers vlees en groentes. Helaas was dit te laat voor de artillerist M. van Gunster die na deze lange reis de dag van aankomst overleed.

Maandag Den 29ste,

Door het etmaal land en zeewind ZOto, tot NOto, klare bewolkte lugt, Gedurende de Voormiddag bezig den bagagies der troepen in prauwen te laaden, namiddags ten 3 uuren debarkeerde onze troepen, welke van het schip na de wal zeilde en ons driemaal Hoezee toe joelden, het welke Onzen Equipagien egaal beantwoorden. Op gisteren waren Hunne Excell: De heeren Commissarissen Generaal bij hun optrede aan de wal met een salvo van 17 schoten begroet, hadden egaal bedankt en in het wand geparadeerd. Deede met den Dag en 'savonds ten 8" een wachtschot.

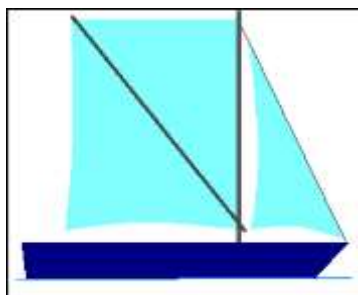
Hierna begonnen de gewone dagelijkse werkzaamheden weer, zoals het herstellen van zeilen en touwwerk, schrobben van verblijven, breeuwen op het dek en buitenboord op de huid, en natuurlijk het onvermijdelijke lens pompen. Stengen en raas werden naar beneden gehaald en afgeschraapt en opnieuw geverfd. (Volgens de schetsen van Q.M.R. Verhuell was de romp zwart met een witte streep en waren de rondhouten witgeschilderd) Noem maar op, alles werd gedaan om het schip weer zeilklaar te maken. Het water laden met leggers vond ook elke dag plaats. Omdat dit soort karweien elke dag plaats vonden zullen ze niet verder gerepeteerd worden om het verhaal niet te eentonig te maken.

Een ander evenement dat bijna elke avond plaats vond was het zien van weerlicht en bliksem, meestal in de verte en af en toe dichtbij.

Hier volgen in chronologische orde de meer interessante evenementen die plaats vonden tijdens het verblijf op de reede van Batavia;

2 mei, De goederen van de commissarissen en van Professor Reinwart werden naar de wal gebracht. Er werd een talreep (= een soort spanschroef) aangebracht op de grote mast, en voor de sloep van de SBN werd een sprietzeil tuig gemaakt.

De SBN had een sloep nodig om alle schepen te kunnen bezoeken voor vergaderingen, parades en de krijgsraad.

Spritzeil getuigd schip...

3 mei, temp. 86 F, Vijf kanons van 36# (pond) werden uit het ruim gehaald en op de batterij geplaatst.

De Schrijver J.H. Weirather was aan "verval van krachten" overleden.

4 mei. De andere 36# ponders werden uit het ruim gehaald en aan dek geplaatst. Goederen waaronder ook de medicijnkisten werden naar de wal gebracht. Een "Kompagnie de Debarkement" bestaande uit 100 matrozen werd geformeerd aan welke handgeweren werden uitgereikt.

De temperatuur was 85°F (30°C).

[(#) Dat is het symbool voor “pond” gebruikt door Veerman, en word nog steeds gebruikt op computers. In Amerika noemen ze het “pound sign”, maar in Engeland noemen ze het een “hashmark”. In het Nederlands moet het ook “pond” heten.]

5 mei. Zondag, Pompten op 7 duim, hielden wapen en plunje visitatie, ontvingen verversingen, gaven aan de Spion 200# spek en 10# boter (Die moet nog van de Kaap geweest zijn, men kan zich niet voorstellen dat dit nog Hollandse boter was, waarschijnlijk werd de boter ook met zout gepreserveerd.

Zout werd in die tijd gebruikt om voedsel te conserveren, maar aardig aan de prijs, azijn was relatief goedkoper en ook veelvuldig gebruikt, zelfs voor de boter.

7 Mei. Mooi weer, ontvingen 20 leggers water, haalde per schaloup (sloep) enig zand en stenen van het Kuijper eiland (zie kaart 6.5.6 onder het eiland Onrust), De temperatuur was 84°F. De grote ra die verbogen was tijdens de overtocht werd verder versterkt door er nog een schaal om te woelen.

Verder ontvingen zij 402# vers ossenvlees en groente waarvan ze 80# vlees en wat groente aan de Spion gaven.

Breeuwden buiten board

8 Mei, de temperatuur was 83°F. Die dag hoorden men geruchten van binnenkomende schepen dat er een Hollands schip op het Klappus (ook wel Clappus) eiland was gestrand (zie kaart 6.5.3) waardoor er orders werden gegeven aan de Spion om zich zeil klaar te maken en ernaartoe te gaan. Gaven de Spion 750# stokvis, 900# gerookte spek, 1200# erwten, 110# gort en 1500# hard brood en 135 flessen azijn.

9 mei, De Spion vertrok met een Engelse oorlogsbrik om de zaak te onderzoeken. Die dag arriveerde de Iris op de rede, en schoot 15 gebruikelijke saluutschoten af.

Dit werd bedankt met 13 schoten door de Evertsen en 21 van het fort (NB. 21 schoten waren typisch voor hoge en koninklijke personen).

Het Nederlandse schip, de pink “De Twee Vrienden, gevoerd door Schipper Pietersen uit Rotterdam salueerde met 7 schoten.

10mei, Er werd nu voor het eerst rijst ontvangen van de wal, 3090#

11 mei, Z.M. Amsterdam arriveerde op de rede. Er waren nu vier schepen van het originele eskader heelhuids aangekomen. De bemanning van de Amsterdam riep driemaal “Hoera”. De Evertsen zond “5 Ankers azijn”. (Een “anker” was een volume maat van ongeveer 38.75 liter) . De Iris werd bevoorrad met 200 # rijst, 300# gort, 150 flessen Arak en 44 flessen azijn. (De Arak was natuurlijk een substitutie voor genever, dat al op was na de lange reis)

Ontdekkingen

Door gebrek aan vers voedsel ontstaat er in ons lichaam een tekort aan onder andere vitamine C. Bij lange zeereizen trad hierdoor vaak de gevreesde ziekte scheurbuik op. Bij toeval kwam bij zo'n zeereis eens aan het licht dat deze ziekte zich niet voordeed bij het eten van zuurkool. Sindsdien is bij lange zeereizen zuurkool een belangrijk deel van de proviandering geworden. Maar iedere dag zuurkool werd op den duur wel wat eentonig.

12 mei . De SBN kwam aan boord om de baron van den Kapellen te verwelkomen die met de Amsterdam was aangekomen, daarna gingen ze samen naar de wal.

De A'dam vuurde 21 saluutschoten af, die door de wal egaal werd beantwoord. De Arinus Marinus gaf ook 21 schoten af. Er was één verandering qua bemanning, de matroos J. Van Baarlen werd overgeplaatst naar de Iris (ze hadden waarschijnlijk een te kort aan bemanning na de lange reis, want zoals op elk schip waren er altijd wel bemanningsleden overleden.

15 mei, Enige koopvaarders en een "Chinese jonk" kwamen op de ree. Dit was waarschijnlijk een grote handels jonk die uit China kwam. Er was veel internationaal handelsverkeer in Batavia

<https://www.fineartstorehouse.com/collections/heritage-images/royal-chinese-junk-11794454.html?prodid=676>

17 mei, Mooi weer met labber koelte. Daardoor konden de zeilen worden gelucht. Men repareerde de verschansing, en schilderde buiten boord. (Menig Marineman zal zich de "Bootsman stoeltjes" herinneren die nog altijd in gebruik zijn). Enige bouten in het roer werden los bevonden, dezen hielden de "klik" tegen het "koningstuk", en moesten worden gerepareerd. De Temp 84.5 F = 28°C. heel geriefelijk dus.

18 mei, De Spion kwam terug, en had bevonden dat het wrak dat op Klappus vast zat een Engels OIC-schip was en dat er geen mens meer op dat eiland was te bekennen. De Spion had er 10 dagen over gedaan om heen en weer te gaan, dus tamelijk snel.

20 mei, Ontvingen van de Iris 9 vaatjes duiten en 4 kisten zilvergeld.

Dit geld was bestemd voor de betaling van de bemanning en de aanschaf van voorraden. Vanwege de vertraging van de machtsovergave ging dit echter snel op en moest er geld worden geleend. (Kroniek van Nederlandsch Indië, 1816). Wij zonden 260# rijst en 70 flessen Arak naar de Iris

Woelingen aan de boegspriet (Een woeling is een bindsel van touw om een rondhout geslagen om het vast te zetten, zie foto.)

21 mei, De voorstengen werden aangezet, en de woeling der boegspriet verlegd. De kuipers en zeilmakers van de Evertsen werden naar de Iris gestuurd om assistentie te verlenen met de herstelwerkzaamheden. Tijdens Achtermiddag wacht arriveerde Zr.Ms. Admiraal de Ruijter, het vijfde schip van het eskader.

Wat Veerman niet vermeld, doch wat beschreven is in de Kroniek van NI door Pieter Meijer, was dat een Engels schip dat eerder aankwam meende een schip te hebben gezien nabij de Nassau eilanden dat zware averij had en op een Hollands oorlogsschip leek. Men was bang dat dit de De Ruijter was en hiervoor werd de Iris klaar gemaakt om naar die eilanden toe te gaan om assistentie te verlenen, doch voordat de Iris vertrok kwam de De Ruijter de rede opzeilen.

Veermans beschreef dit als volgt,

“Dezelve (De Ruijter) was na een tegenspoedige reis van de kaap genoodzaakt geweest te Benkolen op de west kust van Sumatra te ververschen, hebbende veele dooden en zieken aan boord gehad sedert de kaap. Z.E. Den Generaal Anthing was te benkolen met enige soldaten op een daar gekochte schoener over gegaan om de reis naar Java te doen”

(Deze plaats heet tegenwoordig “Benkulu” en licht aan de zuidkust van Sumatra) Volgens het beschrevene in P. Meijer’s boek had Generaal Anthing inderdaad met zijn familie en 40 soldaten zich ingescheept op een kleine schoener die iedereen ontscheepte te Anjer, niet zonder andere tegenslagen, en men vandaar over land naar Batavia reisde waar hij met zijn gezelschap pas op 10 Juni aankwam.

Heel ironisch, hij dacht sneller Batavia te bereiken met deze schoener, en daarentegen kwam hij pas twee weken later aan.

22 Mei, mooi weer, ontvingen van de Iris 11 vaten duiten, en van de Spion “Drie kasse halve leggers”

Vanwege de vele zieken aan boord van de De Ruijter assisteerde Evertsen met 2 schaloupen om hen naar de wal te transporteren. Het VOC-hospitaal bestond kennelijk nog.

Bij de pomp voor: 26 en achter 28dm!

Het schip was weer behoorlijk vol gelopen.

7 juni, Ontvingen 20 leggers water, 19 stukken kardoezen linnen, 4 vaatjes azijn, 10 # draad voor de conductors, waarschijnlijk de bliksemafleiders. De equipage kreeg extra oorlam na de werkzaamheden, wat nu natuurlijk Arak was.

9 juni, Zondag, Plunje en wapen "visitatie", oftewel inspectie gehouden. De diepgang gemeten; voor; 19 vt 9dm, achter 21' 10dm, vergeleken met de aankomst was het schip voor; 20' 3"- 19'9"= 6" en achter 22'- 21' 10dm=2" minder diep, dus niet veel diepgang reductie ondanks het ontladen van de troepen met hun barang.

10 juni, Exerceren met het kanon, ambachtslieden en gasten druk bezig.

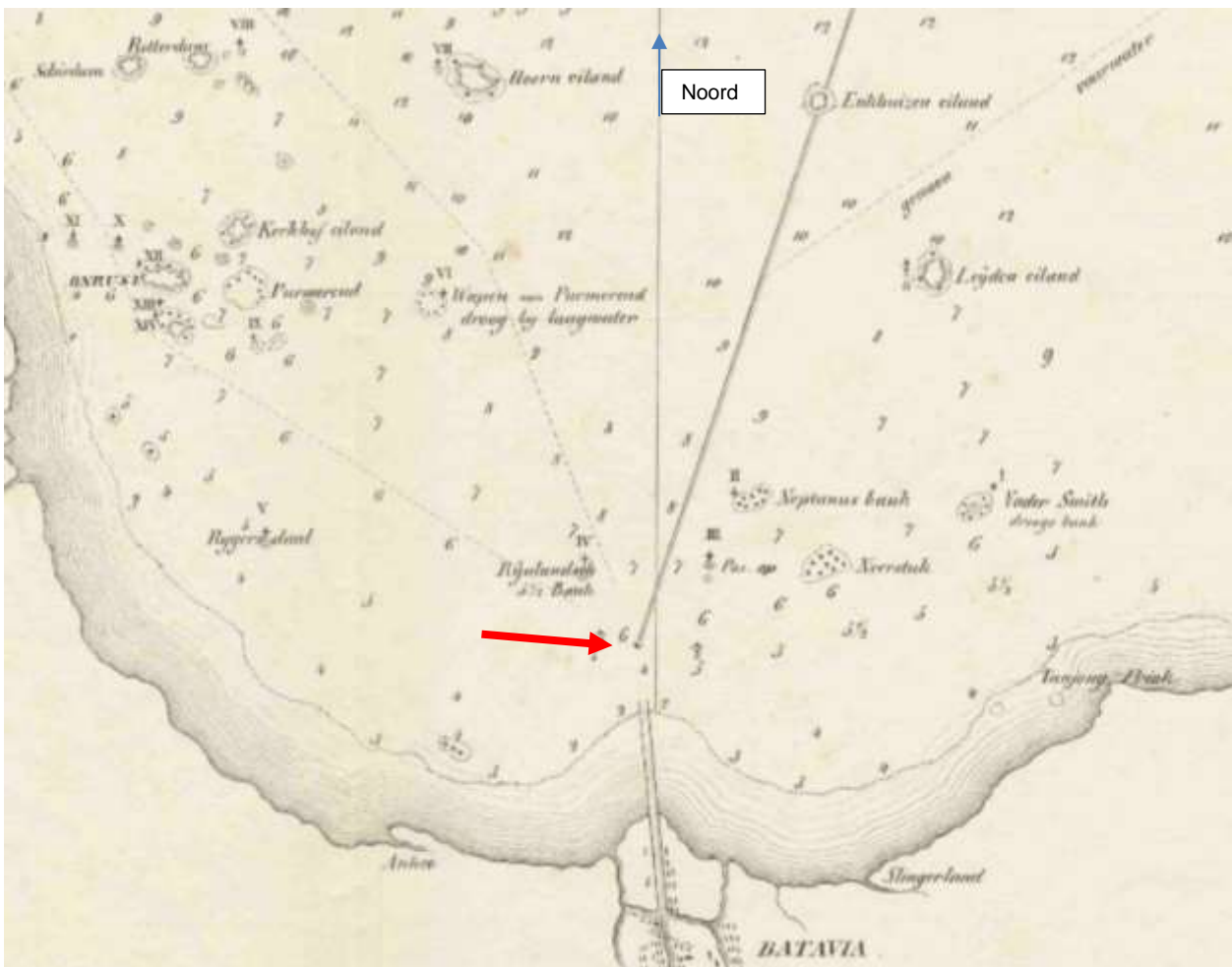
11 juni, Het daags anker werd gelicht, gekat en gekipt, en in plaats lieten het tuij vallen. (Zie figuur 6.5.3) Er werd een verkoop gehouden voor de mast van nagelaten plunjes van overledenen- het opgebrachte geld hiervan werd meestal bij thuiskomst aan de nagelatenen overhandigd.

Het schip lag op 6.5 vadem modderige grond, peilde de baak van de Rijnlandse droogte N-46W en de Rivier Z-2W, De oosthoek van de Ree Z76O, Ontong Java en Kuyper N64W, zie kaart 6.6.1

13 Juni, De pink "De Twee Vrienden" om de oost van de ree vertrokken. De matroos Alexander van Kampen overleden aan ziekte. Hij werd ook op het Kuipers eiland begraven. (Kuipers eiland ligt net onder het eiland Onrust, gemarkeerd met het nummer XIV op de kaart.)

15 juni,

" De wind ZZO tot NO, noord, land en zeewind onegale koelte, goed weer, maakte generaal schoonschip , ontvingen 20 leggers water. Een Schoner genaamd Prins frederik onder den hollandsche vlag op de rhee, onder bevel van den Kapitein der infanterie Meijer komende van Bencolen, geequieerd met soldaten, zijnde dit het vaartuig welk Den Generaal Anting aldaar had gekocht (zie 21 mei). Den Generaal was te Anjer geland en overland herwaard gearriveerd, na eerst voorbij de straat Sonda gedreeven te zijn, en lang bezuide Java gedwaald te hebben. NB Den Kapt. Meijer was voorheen Kadet ter Zee geweest.

Figuur 6.6.1 De Reede van Batavia, ligplaats Evertsen is bij rode pijl.

17 juni, De stuurman van de Arinus Marinus was in arrest aan boord gekomen, er wordt alleen niet verteld wat die man op zijn kerfstok had. Er werd die dag geëxerceerd met de Kuil batterij.

18 juni,

Door het etmaal land en Zeewind, labber koelte, betrokke opklarende lugt, 's avonds weerligt, De boven br. raas op en s'avonds af(??), kreege 313# spek en groente, heede avond wert een groot bal en soupee gegeven in de Societeit De harmonie op reiswijk, waar alle Opper en Onder officiers en ambtenaren genodigd wierden ten gedagtenis van de slag bij Waterloo, 1815.

19 juni, Het Nederlandsche schip "Vrouw Aletta" gearriveerd, gevoerd door schipper Kwak welke met 9 schoten salueerde en door ons met 7 werd bedankt, de wal salueerde met 13 en de onderneming met 5 schoten. (De naam van dit schip wordt ook "Elette" gespeld) Op de PV overleed matroos Robbert James aan ziekte (waarschijnlijk een Engelsman)

20 juni,

“Te 6” salueerde de wal met 19 schoten, als toen embarkeerde Lort Anthem op het Engelse fregat the Alceste, Ambassadeur voor China, paradeerde op het eskader. Als ook het Engelschen fregat The Volage welke wij met 19 schoten salueerde. Een adjudant van gemelde lort aan boord om voor de Honneurs te bedanken”.

Veerman had de naam van die man kennelijk verkeert verstaan, het was nl Lord William Pitt Amherst die volgens het boek van P. Meijer op de 9^e Juni was aangekomen, alleen staat er niets in het journaal over zijn aankomst. Deze man was in februari, 1816, vertrokken vanuit Spithead in Engeland na aangesteld te zijn tot ambassadeur in China. Hij was reuze verbaast bij zijn aankomst dat de gezags overdracht nog steeds niet had plaats gevonden, want men was duidelijk bekend met de overeenkomst van Londen. Doch, zelfs deze informatie veranderde niets in de houding van John Fendall. (NB De Alceste was origineel een Frans schip, buit gemaakt door de Engelsen in 1812, bron Wikipedia).

De twintigste was een drukke dag, er werd weer geëxerceerd met de kanons, en de zeilen werden gelucht. De Luitenant Steenboom en 1^e Schrijver Courrech werden benoemd om informatie uit te vinden omtrent de Stuurman Boormeester die beschuldigd was door zijn Kapitein (van de Arinus Marinus) en aan boord van de Evertsen in arrest was. Het wordt alleen niet verteld waarvan hij werd beschuldigd. De matroos Geert Hendrik Oest overleed gedurende de HW. Beide recente overledenen werden weer op het Kuijpers eiland begraven.

Lord William Pitt Amherst

21 juni, De Opperschrijver van het Eskader, Rulof's monsterde de Equipage aan. Dit betekende waarschijnlijk dat ze weer bij moesten tekenen, men had natuurlijk weinig keus hierover zover van huis.

23 juni, zondag,.. De Arinus Marinus vertrok naar China. Er werd parade gehouden aan dek.

26 juni, de Konstabel Zinnekeveldt, matrozen Freeze en De Poorter, en marinier Grotebregt werden naar het hospitaal gezonden.

28 juni, ontvingen van De Amsterdam 5 “ankers” azijn, (een Anker was ongeveer 38.75 liter) en leende aan de Ruijter een Aam Arak (een aam was ongeveer 155 liter), het dek werd geschuurd met zand (psalmen zingen)

29 juni, De Evertsen assisteerde een Engels koopvaardij fregat met het inzetten van haar grote mast, het welke met de grote ra verricht kon worden. Dit schip lag aan de BB zij van de Evertsen afgemeerd. Kennelijk waren de relaties met de Engelsen weer goed.

De matroos Anthonij Bouwer overleed aan ziekte, ook hij werd op het Kuipers eiland begraven.

3 juli, Kregen de volgende artikelen in bewaring van het schip de Vrouw Aletta, 180 rollen zeildoek (enige nat en bedorven), 109 vaten gezouten spek, 36 vaten zout vlees, 14 pak zeilgaren, 1 bos lording (een soort beleggings touw of bindsel), 56 ijzeren kousen. Deze artikelen waren waarschijnlijk uit Nederland afkomstig en hadden natuurlijk maandenlang in het ruim gelegen gedurende de lange reis.

4 juli,

Den Kpt. Luitnt. Groot met de Opperschippers en timmerlieden in commissie om de meer gemelde schoner Prins Frederick te inspecteren of gemelde vaartuijg voor de Koloniale marine zou kunnen dienen, hebbende zij : het goedgekeurd voor ZMs dienst. De ter rheede liggende amerikaansche scheepen deede salvos ter ere van Washington. (De vierde juli is de Amerikaanse onafhankelijkheidsdag viering)

NB . De omgemelde schoner was voor dezen door het hollands gouvernement van de Engelsen genomen. Dezelve was in 1808 gearmeerd en gekommandeerd door den Kapt. Luit. L. Foxen en genaamd de Phoenix – hebbende ik toen als cadet op dit vaartuijg in Julij, Aug, en Sept 1808 gediend, bij een expeditie in Straat Banka. In 1811 hebben de Engelschen de zelve hernomen met deze kolonie.

5 juli, Het eerste kwartaal van 1816 werd aan de Equipage uitbetaald

6 juli, ontvingen van de Eletta 19 kisten met koper en 299 stuks losse bladen(koper) à 10#. De marinier Spitsbaard is overboord gevallen en door de Kwartiermeester Schröder welke hem na sprong gered.

Veerman rapporteert echter niet dat het Engelse compagnie schip "Nautilus" arriveerde uit Bengalen. Dit schip bracht met zich mede het officiële bevel aan John Fendall voor de overgave van het bestuur over de Indische archipel, maar dat wist men natuurlijk niet op de Evertsen.

7 juli, 2 matrozen kwamen uit het hospitaal terug. Eén man van de Vrouw Aletta op verzoek van schipper Kwak in arrest aan boord genomen.

11 juli, de matroos F. Louwendal overleden, hij werd de volgende dag op Kuipers eiland begraven.

12 juli, Het pink schip "De twee vrienden" kwam terug geladen met koffie van Indromaijo (een plaatsje aan de noordkust van Java ten oosten van Batavia). De koffie handel was dus al begonnen.

13 juli, *Saturdag*, Door het etmaal land en Zeewind, labber koelten wolk'den lugt met weerligt. Ontf. : 20 leggers water, De vaten weder na de wal, Een Komissien bestaande uijt den Kapt. Lt. J. Groot, de Lts 1cl Dekker, Dingemans, Een Chirurgin major, en enige Onderofficieren aan boord bezig het aangebragten zoutvlees en spek welke wij van de Pink Vrouw Elette ontfangen hadden te examineeren. Door dien veel koper groen aan de

vaten was veroorzaakt door de koperen bladen welke op de reis van Holland tot hier op de vaten gelegen hadden, en het dek van gemelden koopvaarder was lek geworden, waardoor ook veel zeildoek door de zelve aangebracht bedorven was. Gemelde Commissien keurde een groot gedeelte spek en vlees onbruikbaar, dewijl veele vaten vol door tewijnig zout bedorven waren, en andere van 't koper gift door en doortrokken waren.

Dat zaakje zal wel behoorlijk gestonken hebben, en de hele boel werd waarschijnlijk gewoon overboord gegooid op de ree. Het was maar goed dat dit euvel hier werd ontdekt zodat verversingen tijdelijk konden worden aangevoerd, en niet ergens in het midden van de Oceaan waar dat niet mogelijk is.

Paduwakang Bron:

https://en.wikipedia.org/wiki/Paduwakang#/media/File:Tekening_van_een_inlands_vaartuig_uit_de_Oostindische_Archipel_een_Paduakang.jpg

15 Juli, The Volage en twee koopvaarders vertrokken naar zee, en twee inlandse brikken en een Paduwakang kwamen op de ree. Het schip lekte weer behoorlijk, bij de pomp voor werd 27dm en achter 30 dm gemeten.

16 Juli, Er werd Parade gehouden voor de leden der krijgsraad op de Amsterdam en uitgesproken straffen aan de gedetineerden werden op de De Ruijter uitgevoerd.

17 juli, Het afgekeurde vlees van de Aletta werd overboord gegooid, zoals eerder was verondersteld, maar dit ging niet zomaar, eerst moest er een "loop order" (waarschijnlijk een proces verbaal) worden afgegeven, dit was nummer 592. Het Nederlandse koopvaardijship Aurora gevoerd door schipper Brandligt uit Nederland arriveerde die dag, gedeeltelijk met Gouvernements lading en enige passagiers waaronder den Kapt. Lt. ter Zee M.Q.R Verhuell, die later een belangrijke rol zou spelen. (In zijn boeken was de volgorde van zijn initialen; Q.M.R.)

18 juli, Weer veel water geladen, ontvingen 36 leggers, 9 halve leggers, 7 amen ,2 halve amen, verscheepte 119 rollen zeildoek en 19 kisten met bladen koper naar de Ruijter.

19 Juli, de matroos Wm Rijling is overleden en ook op het Kuipers eiland begraven. Er werd nu rijst aangevoerd door de inlandse brik Susana die 520 zakken rijst bracht welke door de konstabels poort naar binnen werden gehaald. Verder ontving men 8770# beschuit en weer grote hoeveelheden water.

20 juli, Er werd nu geld ontladen en naar de wal gestuurd, om precies te zijn 24 kistjes zilveren specie en 55 vaten duiten, welke door een commissie werd afgehaald, deze transport werd natuurlijk akelig scherp in de gaten gehouden, want ze hadden dit geld hoognodig om voor alle voorraden en diensten te betalen.

NB. Vanwege de vertraging van de machts overgave bleven de belasting opbrengsten doorgaan naar de Engelsen, en dit bracht de Nederlanders aldaar in financiële moeilijkheden (P Meijer).

22 juli, Het is interessant om te zien wat voor materialen de schepen nodig hadden, het volgende werd naar de De Ruijter gezonden; 47 rollen zeildoek, 2 vaten koperen spijkers (men had toen al in de gaten dat ijzeren spijkers te snel weg roesten, zodat er veel met koper werd gewerkt) deze waren waarschijnlijk bestemd om de koperen platen tegen de huid te zetten, 298 losse bladen koper, 9 vaten lijktrossen, 36 rollen Eeverdoek*, 147 stukken Vlaams linnen (een licht soort zeildoek). Die dag stond er 41 dm water bij de pomp, 1m 4 cm!

** Ook bekend als Meppelsch everdoek, een licht soort zeildoek gemaakt van vlas en hennep vaak voor oplappen en repareren gebruikt – www.debinnenvaart.nl. (met dank aan Richard van Holtz voor deze verklaring)*

23 Juli, zoals gewoonlijk was er weerlicht s 'avonds. De Adelborst K.B.Wieling werd over geplaatst op de De Ruijter.

Wat men niet wist op de Evertsen was dat de Commissarissen-Generaal, Elout, Van Capellen en Buijskes op die dag een overeenkomst hadden bereikt met J. Fendall over de condities van de machts overgave. Deze zou trouwens pas officieel in Augustus plaats vinden (ref. Tijdsschrift van Ned. Indië, vol 3, p.281)

24 Juli, Het is niet duidelijk uit het journaal op te maken of men toen al wist dat de schepen naar Makassar gestuurd zouden worden als resultaat van de overeenkomst die de vorige dag gesloten werd.

Wel werd er weer veel voedsel en water geladen, de Evertsen ontving n.l. 125 zakken rijst van de brik Susana. Ook kregen ze goederen aan boord van de heer Chassé die was aangesteld tot Commissaris om officieel de overgave van Makassar te behandelen voor de Nederlandse autoriteiten. Nu werd het wel duidelijk waar ze naar toe gingen.

25 juli, Het koopvaardijchip "De Twee Vrienden" vertrok naar Rotterdam. Ondertussen werden op de Evertsen de fok aangeslagen, en ontving men 3 leggers Arak voor de tap.

26 juli, " *Delageerde de equipage van het tussendek naar de kuil** ". De Kapt Ltz. M.Q.R. Verhuell loste KLTZ Groot af als eerste officier die overgeplaatst werd aan de wal als adjudant generaal bij de SBN en Kom. Generaal.

28 juli, De goederen van het 5e regiment der infanterie bestemd voor Makassar werden aan boord geladen,

29 juli, Troepen die bestemd waren om Semarang, Solo en Jogjakarta over te nemen van de Engelsen embarkeerde op de Amsterdam

30 Juli, Het grootzeil werd aangeslagen in preparatie van het vertrek. Verder vonden er verscheidene promoties plaats. De Adelborsten 1^e klasse, J. Kool en J.H. Jacot werden voorgesteld als Luitenant titulair, de Adelborst 2^e cl. W. Musquetier werd bevorderd tot 1^e klasse, de leerlingen D.H. Diets, J.H. Jordaan, W. Deurt en H.H. Kerkwijk als buitengewoon Adelborst, per resolutie van Z.E de SBN.

De grote jol werd met zeil en roeituig naar de werf gezonden als de "verrij" (waarschijnlijk verbastering van "ferrij"* wat hetzelfde betekend als "veer" of "ferry" in het Engels) van den Schout bij Nacht

**Met dank aan de R. van Holtz voor de verklaring*

31 juli,

Land en zeewind bramzeils en mindere koelten, Embarkeerde het 1^e battalion, 5^e regiment infanterij sterk 432 man, onder Kommando van den Luitenant Colonel Bischoff (in een gedrukt verslag wordt zijn naam als "Bischoff" gespeld) - als nog 13 passagiers voor makasser, logeerde hun tussen deks, bragten bovenbram raa's op, schorde de stukken (kanons), maakte alles gereed om te zeilen, namen nog 10 leggers water over, naar de Iris afgegeven 4 pieken, 4 Enterbijlen, De admiraalroeijers over gedetacheerd op de Iris, bestaande uit kwartier mr J.Arnoldus en matrozen K.Huis, Charité, J.Vredeburg, J.Snijder, Ulenborg, J.De Roop, A.Lankman en J.D. Grootjes. Nog van ons aan de wal gedetacheerd , 2e Lt Bijerink, hofmeester Spech, knechts J.Blof, F.Grote, J. lonné, Kleermaker Ruer. Bij de pomp vr 10- Ar 16dm

Te 4 " kwam den Eedel Heer Chassé aan boord , Z:l was als eerste Komissaris en de Kapt. Dietz als tweede Komissaris tot de overnaam van Makassar benoemd, werwaards de reis voor ZM schip Evertsen bepaalt was, Aan elk roeier een geweer met toebehoren meedegegeven.

NB= Op heede Augustus wert het indischen tafelgeld bepaald op twee ropijen** zilver, en op 1 ropij voor de Adelborsten, het hollands tafelgeld daarbij begreepen.

1 augustus 1816 was de dag van vertrek naar Makassar (ook Makasser gespeld in oude boeken). Na het dagschot afgevuurd te hebben werd de wimpel gehesen en de SBN-vlag neer gehaald, hij ging niet mee want er waren vele zaken om af te wikkelen in Batavia. De wind was zwak en alle zeilen, "alle dienstige "zeilen zoals Veerman dat uitdrukte werden bijgezet, dus ook de boven bram zeilen. Het moet een mooi gezicht geweest zijn om dit mooie schip, onder volle zeilen, statig de rede af te zien varen, weer nieuwe avonturen tegemoet.

**Ropijen of te wel Rupiahs tegenwoordig.

Was geschreven,

Bart van Rees met medewerking van Arie Krijgsman